

## בענין חג הסוכות, ניסוך המים, שמחת בית השואבה ושמיני עצרת

ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה לכם וכו', ותגתם חג לה' שבעת ימים (פכ"ט, יב)

### א

מקרא, ודלא כרש"י דאינה מן התורה אלא לחבב את המצוה דניסוך המים, וכ"כ הרמב"ם להדיא בספר המצוות עשה נד, וז"ל: שצונו לשמוח ברגלים והוא אמרו יתעלה ושמחת בחגך וכו' שנקריב קרבן שלמים וכו', ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו ג"כ לשמוח במימי שמחה, ומזה לאכול בשר ולשתות יין וכו', ולשחוק בכל ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה, זה כולו נכנס באמרו ושמחת בחגך, עיי"ש.

**כתב הרמב"ם** בהל' לולב פ"ח הל' יב-יג: אע"פ שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים וכו', ומתחילין לשמוח ממוצאי יו"ט הראשון, וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד, מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח שאר היום עם כל הלילה, והיאך היתה שמחה זו, החליל מכה ומנגינן בכנור ובנבלים ובמצלתיים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שיודע בפה בפה, ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפוזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים דברי שיר ותושבחות.

**ומהאי טעמא** לא הזכיר הרמב"ם כלל בהל' תמידין ומוספין בפ"י, ששם הביא את כל דיני ניסוך המים, דיש מצות שמחה בשעת שאיבת המים, וגם בהל' לולב לא הזכיר שהיתה שמחה זו בשעת שאיבת מי הניסוך, דלשיטתו מעיקר הדין שמחה זו אינה שייכת לניסוך המים כלל, וכבר עמדו בזה הגר"י פערלא בסהמ"צ לרס"ג (ח"ג דף רלג-א ודף רלו-ג), והגר"י בסוף הקונטרס על קה"ח יומא סוכה (דף לה-ד).

**והנה רש"י** בסוכה נ,א בד"ה בית השואבה כתב, דכל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים כדמפרש ושבתם מים בששון, ושם נ,ב כתב רש"י בד"ה דברי הכל שמחה יתירה היא, דשמחת בית השואבה אינה מן התורה אלא לחבב את המצוה.

### ב

**ולשיטתו** מובן מאד מה שקבעו חז"ל לומר בחג הסוכות בקידוש ובתפילה "את חג הסוכות זמן שמחתנו", שהרי בכל הרגלים כתיב ושמחת בחגך ואיכא בהם מצות שמחה, ואמאי נתייחד רק חג הסוכות לומר בו זמן

**ואולם** ברמב"ם מבואר דשמחת בית השואבה אינה שייכת כלל לניסוך המים, אלא היא מדין שמחת החג ונלמדת מקרא ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, ובסוכות נתחדש דין שמחה יתירה נוסף על כל החגים, ומצות שמחה זו היא מן התורה שהרי ילפינו לה

שמחתנו, ולהרמב"ם ניחא שפיר דהכוונה היא לשמחה היתירה הנוספת והמיוחדת של חג הסוכות.

**ובאמת** שמחה זו חלוקה היא בעצם מהותה ובעיקר יסוד דינה ממצות השמחה שישנה בכל הרגלים, דמצות ושמחת בחגך היא בהקרבת שלמי שמחה ובאכילת בשר ושתיית יין, ואילו שמחה יתירה זו יש בה סדר אחר לגמרי של שירות ותשבחות וריקודים וניגון בכלי שיר כדאיתא במשנה וברמב"ם, הרי שהיא שמחה רוחנית גרידא ואינה שייכת כלל לדין אין שמחה אלא בבשר ויין.

**ועוד** כתב הרמב"ם שם בפ"ח הל' טו: השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, הרי שעל ביטול מצות שמחה יתירה זו מגיע לאדם העונשים הנוראים שכתובים בתוכחה שבפ' כי תבוא (שעליהם קאי הקרא תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה), ולא מצאנו כן בביטול מצות ושמחת בחגך של שאר הרגלים.

**אלא** דצ"ע, איך יתכן שעל ביטול מצות שמחה יתירה זו שהוא רק ביטול מצות עשה בעלמא, מגיע לאדם עונש כה חמור, הא קי"ל במנחות מא, א דרך בזמן דאיכא ריתחא איכא עונשי שמים על ביטול עשה, ועי' בריטב"א ר"ה טז, ב בד"ה מ"ט דלא אערבב שטן, שכתב בהא דאיתא התם כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה, דהיכא שלא תקעו כלל נענשים לא מפני ביטול מצות שופר, דהא לא ענשי ב"ד של מעלה אעשה אלא בעידן ריתחא. אלא משום שיום זה הוא יום הדיו.

ואמר הקב"ה שנתרצה לפניו בשופר שנזכה בדין כאדם המתרצה בקרבנו ומתכפר לו, ובביטול ריצוי זה ומצוה זו בטלה הכפרה ומתחייבין בדין כמי שחטא ואינו מביא קרבן, עי"ש, וא"כ אמאי מגיע עונש חמור כ"כ על ביטול מצות שמחה זו.

**עוד** קשה על שיטת הרמב"ם, דכיון ששמחה יתירה זו היא מדין שמחת החג, מדוע נוהגת שמחה זו רק במקדש וכלשון הרמב"ם "היתה שם במקדש שמחה יתירה", ומאי שנא ממצות השמחה ברגלים שנוהגת מן התורה גם בגבולין ובוה"ז, ואע"פ שהרמב"ם הביא מקור לשמחה זו מקרא דושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, ומקרא זה ילפינן דלולב ניטל מן התורה כל שבעה דוקא במקדש ולא בגבולין וכדאיתא בסוכה מא, א וברש"י ד"ה במקדש, וא"כ אין לנו מקור לשמחה זו אלא במקדש, מ"מ אכתי קשה מאי שנא ממצות השמחה ברגלים שהיא מה"ת גם בזה"ז, ואילו מצוה זו שהיא חלק ממצות שמחת החג נוהגת רק במקדש.

**וגם** צ"ע על מש"כ הרמב"ם שם בהל' יד: מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין וכו', אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע, ומאי שנא ממצות ושמחת בחגך שנאמרה לכל אדם מישראל, בין שהוא תלמיד חכם ובין שהוא עם הארץ.

**וביותר** קשה, דבסוכה נ, ב מפורש דיש קשר לשמחת בית השואבה עם שאיבת המים לניסוך המים, דאיתמר התם רב יהודה ורב עינא חד תני "שואבה" (במתניתין) "זהו

החליל של בית השואבה"), וחד תני "חשובה", אמר מר זוטרא וכו' מאן דתני שואבה לא משתבש דכתיב ושאתם מים בששון, ומאן דתני חשובה לא משתבש, דאמר ר"נ מצוה חשובה היא ובאה מששת ימי בראשית, וכתב רש"י: דאמרן לעיל שיתין נבראו מששת ימי בראשית לקבל הנסכים, ומבואר דלכו"ע כל ענין שמחת בית השואבה קשור עם שאיבת וניסוך המים, ודלא כהרמב"ם שהיא מדין שמחת החג.

מישראל צורה זו שלא להיות מוטבע בעוה"ז כך חל עליו שם שמים וסוכת ענני כבוד, ולכן נצטוו עליה רק לאחר יוהכ"פ, שאז ישראל נמצאים במצב של לפני ה' תטהרו וברום המעלות הרוחניות, ועי"ש דאפשר שבדורות אלו חביבה ביותר לפני הקב"ה מצות סוכה שקראו בזוה"ק צילא דמהמנותא, כי הראשונים הרגישו בחלות שם שמים על הסוכה וראו האושפיזין, ואנחנו אין אתנו יודע עד מה ועם כ"ז אנו חוסין בצילו.

**ובספר** מנורת המאור (למהר"י אבוהב) בנר השלישי כלל ד חלק ו פרק א כתב וז"ל: ולפי שלא יחשוב שום אדם שזאת השמחה היא של מילוי כרס, ע"כ כתיב חג הסוכות שבעת ימים לה', כלומר כל זאת השמחה לא תהא אלא לשם שמים ודרשו על פסוק זה במס' סוכה דף ט,א וכו', כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה', ואע"פ שכפי הפשט הביאו פסוק זה ללמוד על עצי הסוכה (שאסורין בהנאה כל ז'), עיקר כוונת המדרש לא בא אלא להורותנו כי שמחת סוכה זו צריכה שתהא לה' ולא שתהא כולה להנאה גופנית, גם באומרם בפ"ג דסוכה דף ב,א צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, היתה כוונתם שבאה מצות סוכה זאת ללמדנו, שלא ישים אדם בטחונו בגובה ביתו וחזקו ותקונו הטוב וכו', ואל יבטח בסיועת שום אדם אע"פ שיהא אדון הארץ ומושל בה, אבל ישים בטחונו במי שאמר והיה העולם כי לו לבדו היכולת והאמונה ובמה שמבטיח אינו מתנחם ממנו וכו', עי"ש.

**ודבריו** מוטעמים ביותר לפמ"ש"נ, דענין הישיבה בצילא דמהמנותא ולהמצא

ג

אוצר החכמה

**והנראה** בזה, דהנה יש חילוק גדול בין חג הסוכות ומצות סוכה לבין שאר החגים והמצוות שלהם, דבזוה"ק בפ' אמור איתא דהישיבה בסוכה היא ישיבה בצילא דמהמנותא, והיינו דיסוד מצות סוכה הוא להסתופף ולהמצא תחת צל השכינה, ועי' בשפת אמת עה"ת חלק ה בענין סוכות (משנת תרמו, דף קג-ג), שכתב דזהו מאי דקתני בסוכה ט,א ר"י בן בתירה אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג לה' אף סוכה לה', וצריכים להאמין שיש הארה בסוכה זו מעין הענני כבוד (וכ"כ שם בדף קו-א, משנת תרמח), עי"ש, והיינו דזהו עצם החפצא של סוכה "צל השכינה", ואם לא היה חל שם שמים על הסוכה וההארה מעין הענני כבוד, חסר בחפצא של הסוכה.

**ועוד** כתב שם (בדף קא-ד, משנת תרמד), דזהו הענין שחג הסוכות הוא לאחר יום הכפורים, דמצות סוכה ניתנה כדי שלא להיות מוטבע בעניני הטבע. וכפי שמתקיים בכל איש

תחת צל השכינה היא חלק בלתי נפרד ממצות סוכה, וד"ז נלמד מקרא דחג הסוכות לה' דחל שם שמים על הסוכה, דעצם החפצא של הסוכה הוא "צל השכינה", וזהו כל הענין דצא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, דהיינו שצריך לצאת מהטבע ומהחומריות ולהיות במצב של התפשטות הגשמיות, שרק ע"י זה יכול האדם להגיע למצב של ישיבה בצל השכינה.

**והעולה מכל זה**, דמצות סוכה אינה שייכת לעולם החומרי שלנו אלא לעולמות העליונים הרוחניים, דכיון שישנה השראת השכינה על הסוכה והיושב בה מסתופף בצל השכינה דחל שם שמים עליה, הא קיי"ל בסוכה ה,א דמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, וע"כ דמצוה זו היא כעין בריאה רוחנית, ועצם מעשה הקיום שלה נעשה בעולם שלמעלה מעשרה מקום מושבה של השכינה, מה שאין כן בשאר המצוות ובתוכן המצוות של יתר החגים, מעשה הקיום שלהן נעשה בעולם הטבע למטה מעשרה.

**ודוגמא לזה** מצינו בחי' הגר"ח על הרמב"ם בהל' תפלה פ"ד, עיי"ש שחילק בין תפלה לשאר המצוות, דבשאר המצוות בעינן רק כוונה לעשות את המצוה, אבל בתפלה יש דין כוונה נוסף, שיראה את עצמו כאילו עומד לפני השכינה, וכשחסרה לו כוונה זו אין זה מעשה תפלה כלל והרי הוא בכלל מתעסק וכאילו לא התפלל כלל, משא"כ בשאר המצוות דאין בהן שם חפצא של עומד לפני ה', וה"נ יש לחלק לדברינו בין מצות סוכה לשאר המצוות, דבמצות סוכה איכא חפצא של עומד לפני ה' דהיינו הישיבה בצל השכינה, וכשחסרה לאדם הרגשה זו חסר לו בקיום מצות סוכה.

**ובזה** נראה לבאר מה שאומרים אנו בחג הסוכות בברכת המזון "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת", איזו שייכות יש לבקשה זו לחג הסוכות, דהנה בקשה זו מיוסדת על הקרא בעמוס (פ"ט, יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת, ופירש מהר"י קרא דהכוונה לבית המקדש (ואולם התרגום ורש"י וכל המפרשים שם פירשו דקאי על מלכות בית דוד, וכ"כ רש"י בסנהדרין צז,א בד"ה את סוכת), ולפמ"ש"נ י"ל דסוכה היא כעין מקום המיוחד להשראת השכינה, דחל עליה שם שמים והיושב בה מסתופף בצל השכינה, ודמי למקדש בכל השנה, ולכן אנו מבקשים במיוחד בחג הסוכות, שיקים לנו הקב"ה את בית המקדש להשרות בו את שכינתו תמיד.

## ד

**והנה** בע"ז ג,א איתא, דלעתיד לבוא יאמרו אומות העולם לפני הקב"ה, רבש"ע תנה לנו מראש (את התורה) ונעשנה, ואומר להם הקב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד עושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, וצ"ב מדוע בוחר הקב"ה לתת להם מצות סוכה דוקא ולא מצוה אחרת.

**ועוד** צ"ע דבהפטרת יום ראשון של סוכות בזכריה פרק יד נאמר, שאומה שלא תעלה לחוג את חג הסוכות בירושלים תהיה עליה מגיפה, וצ"ב אמאי מגיע להם עונש זה הרי הוא רק ביטול מצות עשה, ועוד אמאי עונשים אותם דוקא על מצות סוכה ולא על שאר מצוות.

משום שאינו שייך לרוחניות, וא"כ אין עבורו מקום בעולם הבא.

**וזהו** הטעם להפטרת שבת חול המועד סוכות בנבואת יחזקאל על גוג ומגוג, דתקופה זו היא התחלת התקופה דלעתיד לבוא, ושייכת היא לחג הסוכות שהוא ג"כ במצב של לעתיד לבוא, של הדבקות בקב"ה ולהמצא תחת צל השכינה.

**ובזה** ביארנו את התפלה ביציאה מהסוכה "כשם שזכיתי לשבת בסוכה זו כך אזכה לשבת בסוכת עורו של לוויתן", דסוכת עורו של לוויתן הוא מצב שלעתיד לבוא של הדבקות בקב"ה, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, ולכן אומרים אנו כשם שזכיתי לשבת בסוכה זו ולהסתופף בצל השכינה בעוה"ז כך אזכה לזה בעולם הבא.

## ה

**ובזה** נראה לבאר את שיטת הרמב"ם בענין שמחת בית השואבה, דהנה נראה ברור דמקור דברי הרמב"ם הוא מהירושלמי בסוכה פ"ה הל' א, א"ר יהושע בן לוי למה נקרא שמה בית שואבה, שמשם שואבים רוח הקודש על שם ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, ותו אמרינן התם א"ר יונה יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש, ללמדך שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח, מ"ט והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלקים.

**הרי** שהירושלמי מבאר דשמחת בית השואבה אינה משום נסוך המים כשיטת רש"י,

**והנראה** כזה לפמש"נ לעיל, דמצות סוכה היא ישיבה בצילא דמהמנותא, וענינה הוא לצאת מהטבע ומהחומריות, ולהיות במצב של התפשטות הגשמיות ולהדבק ברוחניות ולהמצא תחת צל השכינה, ולפי"ז גוי דאדעתא דנפשיה קעביד ואינו יכול להשתעבד אך ורק לרצונו של הקב"ה ולוותר על כל מה שיש לו, וכמו שביארנו בפ' לך לך בענין השגת השלמות ע"י המילה בשם הבית הלוי בשו"ת ח"ב דרוש יז, דישראל גופם קנוי לעבודת ה', ולכן מצווים הם על קידוש השם וחייבים למסור גופם עבור קיום המצוות, אבל בני נח, המצוות שנצטוו בהם הן רק בגדר חיוב עליהם לקיימן, ואין בהם קנין הגוף ודין עבדות, ולכן אין בן נח מצווה על קידוש השם דגופו עומד בפני עצמו ואינו קנוי למצוה, ודמי לבעל חוב שאין לו לשלם דאינו מחוייב להשכיר את עצמו למלאכה כדי לשלם חובו, וביארנו שם דגוי אינו מסוגל להשתעבד כליל לעבודת ה' בגדר שעבוד הגוף וקנין עבדות, ומשו"ה אין בו דין שעבוד אלא חיוב גרידא לקיים המצוות שנצטוו בהן, וממילא אינו שייך למצות סוכה כלל.

**ולכן** לעתיד לבוא דהבריאה תהיה רוחנית ולא גשמית, מי שאינו שייך לרוחניות ואינו יכול להדבק בה אינו יכול להכלל בה, והמבחן להשתייכות לרוחניות היא מצות סוכה, דמי שאינו יכול לצאת מהגשמיות ומהחומריות ואינו שייך למצות סוכה אינו שייך לעולם הבא, ובה שאין אומות העולם יכולים לקיים מצות סוכה מראה להם הקב"ה שאינם שייכים לעולם הבא.

**וממילא** אותן אומות שלא יעלו לחוג את חג הסוכות, המגיפה שתהיה עליהם אינה בגדר עונש אלא סיום הבריאה עבורם, דמי שאינו עולה לחוג את חג הסוכות ע"כ הוא

אלא הוא ענין של שאיבת רוח הקודש, ולזה אפשר לזכות רק ע"י שמחה וכדמייתי מיונה בן אמת ששם רוח הקודש שורה אלא על לב שמח וכדכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה', וכ"כ הרמב"ם בהל' יסוה"ת פ"ז הל' ד.

**ולכן** סובר הרמב"ם דבחג הסוכות נאמרה מצוה מיוחדת של שמחה כדי להגיע דרכה לשאיבת רוח הקודש, ובזה נתייחד חג הסוכות משאר הרגלים, דלפמש"נ לעיל דענינו של חג הסוכות ומצות הישיבה בסוכה הוא להסתופף בצל השכינה ולהדבק בקב"ה, ממילא יש בו גם מצוה לשאוב רוח הקודש שלזה מגיעים רק ע"י שמחה וכנ"ל, ומצוה זו שייכת רק לחג הסוכות שהוא לאחר יום הכפורים, וישראל נמצאים במצב של לפני ה' תטהרו וברום המעלות הרוחניות, ואז שייך לצוות עליהם להתעלות יותר ולשאוב רוח הקודש, וכשם שנצטוו אז על מצות סוכה והישיבה בצילא דמהמנותא, משא"כ בשאר הרגלים שישראל אינם במדריגה זו וא"א לצוותם על כך.

ממנה נמצא שמונע עצמו להדבק בהקב"ה ולכן עונשו גדול מאד.

**וניחא** שפיר גם מש"כ הרמב"ם דשמחה זו לא היו עושים אותה עמי הארץ אלא תלמידי החכמים והחסידים, דאע"פ שמצות השמחה ברגלים היא לכל אדם מישראל בין שהוא ת"ת ובין שהוא עם הארץ, מ"מ מצות שמחה זו שהיא כדי לשאוב רוח הקודש, ע"כ אינה מוטלת על עם הארץ שאין לו שום אפשרות להגיע לזה.

**ומיושבת** היטב גם הקו' על הרמב"ם, דמכיון ששמחת בית השואבה היא מדין שמחת החג, אמאי נוהגת שמחה זו רק במקדש, ומאי שנא ממצות השמחה ברגלים שנוהגת מן התורה גם בגבולין ובזה"ז, ולפמש"נ התירוף פשוט, דמקדש הוא מקום המיוחד להשראת השכינה, ורק שם שייך להגיע למדריגה של שאיבת רוח הקודש.

ו

**והנה** התוס' בסוכה נב, בד"ה חד, הביאו את דברי הירושלמי הנ"ל, דנקראת שמחה זו שמחת בית השואבה שמשם שואבים רוח הקודש שהשכינה שורה מתוך שמחה, וכתב המהרש"א דהירושלמי לא פליג על ש"ס דילן דהשמחה קשורה לניסוך המים, דבעינן שמחה בניסוך המים, אלא דק"ל דכיון דעיקר המצוה היא ניסוך המים והשאיבה היא רק צורך הניסוך, למה נקרא מקום השמחה שבעזרה בית השואבה הו"ל למיקרי בית ניסוך, וקאמר דכיון שע"י השמחה שהיתה שם היו שואבים רוח הקודש משו"ה קוראים אותה בית השואבה, עיי"ש.

**ומובן** מאד החילוק שבין שמחה יתירה זו שבחג הסוכות לבין מצות שמחה שישנה בכל הרגלים, דשמחה מיוחדת זו שעל ידה זוכים לרוח הקודש היא רק שמחה רוחנית של שירות ותשבחות וריקודים וניגון בכלי שיר ולא שמחה גשמית בבשר ויין, דשמחה זו שייכת רק בשאר החגים שמעשה הקיום שלהם נעשה בעולם הטבע, ולכן המצוה לשמוח בהם הוא בבשר ויין.

**ומהאי** טעמא כתב הרמב"ם דהמבטל שמחה זו ראוי להפרע ממנו בעונשים הכתובים בתוכחה, דכיון שעיקרה של שמחה זו היא להגיע על ידה לרוח הקודש, המונע עצמו

**ואולם** לפמש"נ הרמב"ם פליג ע"ז, וסובר דעיקר השמחה היא כדי להגיע דרכה לשאיבת רוח הקודש, והיא מדין שמחת החג ואינה משום ניסוך המים, ומה שהקשינו בסוף אות ב דבסוגיא דסוכה נ, ב מפורש להדיא דיש קשר לשמחת בית השואבה עם ניסוך המים, נראה דכבר עמד ע"ז הרמב"ם בפיה"מ שם, וכתב: ובית השואבה שם המקום שהיו מתקנין לשמחה, וקראו לו זה השם משום ושאבתם מים בששון, עיי"ש, והיינו דבאמת מעיקר הדין שמחת בית השואבה אינה שייכת לניסוך המים, ורק שחז"ל קבעו אותה לעשותה בשעת שאיבת המים לצורך הניסוך, ולפיכך נקרא המקום שתיקנו לשמחה זו בית השואבה על שם ושאבתם מים בששון.

**אלא** שאכתי טעמא בעי מדוע קבעו חז"ל לעשותה בשעת השאיבה לניסוך המים, ואיזה קשר יש לשמחה זו עם ניסוך המים.

**והנראה** בזה, דהנה ענין הקרבנות הוא שיעלו לריח ניחוח לפני הקב"ה כדכתיב בקרא, ואע"ג דאצל הקב"ה לא שייך ריח ניחוח, מ"מ לגבינו שאנו נמצאים בעולם הטבע שייך ענין זה שיעלו הקרבנות לריח ניחוח.

**ולפי"ז** נמצא דניסוך המים הוא חפצא של קרבן אחר משאר הקרבנות, דשאר הקרבנות שיש בהם טעם וריח, וכן ניסוך היין שיש בו טעם וריח, הם חפצא של קרבן בעולם הטבע, והקרבנות היא לריח ניחוח לפני הקב"ה, אבל מים שאין בהם לא טעם ולא ריח לא שייכת בהם תורת הקרבה של ריח ניחוח, והוא דין קרבן חדש של העולם הרוחני שמעל לעולם הטבע.

**והשתא** מוכן היטב מה שהסמיכו חז"ל שמחה זו לניסוך המים, דלפמש"נ דענינו של חג הסוכות ומצות הישיבה בסוכה הוא להסתופף בצל השכינה ולהדבק בקב"ה, ולכן יש בו גם מצות שמחה מיוחדת כדי לשאוב רוח הקודש, א"כ חג הסוכות ומצוותיו אינם שייכים לעולם הטבע אלא לעולם הרוחני שמעל לעולם הטבע, ומהאי טעמא גם הקרבן המיוחד שיש בחג זה הוא ניסוך המים דוקא, שהוא דין קרבן חדש של העולם שמעל הטבע דלא שייכת בהם הקרבה בתורת ריח ניחוח, ולכן קשרו חז"ל את שמחת בית השואבה עם ניסוך המים, להורות לנו שכשם שניסוך המים שייך לעולם הרוחני שמעל הטבע, כך גם שמחה זו עיקר מצותה הוא לעלות לעולם רוחני זה ולשאוב רוח הקודש.

**ובזה** יתבארו כמין חומר דברי רש"י התמוהים בסוכה מח, ב ד"ה שהיין, שכתב דמים מגולים פסולים למזבח שמא שתה מהם נחש והארס מעורב בהם, ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור דהארס משלים את השיעור, והקשו התוס' אמאי לא פירש כמסקנת הגמ' שם נ, א, דהפסול משום הקריבהו נא לפחתך.

**ונראה** דרש"י ס"ל דהפסול דהקריבהו נא לפחתך שייך רק בקרבנות שתורת הקרבנות היא לריח ניחוח, דבזה בענין שיקריב את המובחר ביותר והגשמי ביותר, אבל בניסוך המים שכל החפצא של הקרבן שלהם הוא בזה שאין בהם כלום לא טעם ולא ריח, לא שייך בהם פסול זה, דאדרבא כל מה שהוא פחות חומרי עדיף טפי, ומאי דאיתא בדף נ, א דבגילוי איכא הפסול דהקריבהו נא לפחתך מיירי ביין דוקא ולא במים.

ז

**והנה** בר"ה טז, א תנן דבחג הסוכות נידונין על המים, והגמ' שם מיייתי ברייתא, א"ר יהודה משום ר"ע וכו', ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה.

**ונראה** לבאר ענין זה ע"פ היסוד הנ"ל, דהנה השפת אמת בתענית ז, ב כתב, דאפשר דמה שנידונין בחג על המים לאחר הסליחה ביוהכ"פ, הוא משום דאיתא התם דאין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עוונותיהם של ישראל, ואולם קשה דהתם אמרינן נמי דאין הגשמים נעצרים אא"כ נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, ומשמע דאם לא נתחייבו כליה ומ"מ לא נמחלו עוונותיהם הגשמים יורדים, וביאר ע"פ מאי דאמרינן התם י, א, דארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות, והשתא הגשמים שנותן הקב"ה בעצמו מאוצר טוב הם כשנמחלו עוונותיהם של ישראל, אבל הגשמים שע"י שליח נעצרים רק כשנתחייבו ח"ו כליה עיי"ש.

**ולפי"ז** י"ל דזהו מה שאמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, דכיון שכל כח הצמיחה הוא במים שאין בהם לא טעם ולא ריח ואינם דבר גשמי, א"כ רואים אנו בחוש שכח הצמיחה אינו המים אלא הוא כח אלקי, דמים אינם כשאר הדברים שרואים בהם כחות מצד הטבע, ולכן בהקרבת המים כשמתכוונים בכל המהלך הנ"ל, שהם קרבן חדש ששייך לעולם שמעל הטבע ודוקא בהם יש כח הצמיחה, ומגיעים אנו להכרה שאין טבע כלל והכל מתנהל בכח אלקי, אז זוכים אנו שהקב"ה בעצמו שלא בדרך הטבע ולא ע"י

שליח פותח לנו את אוצרו הטוב להוריד גשמים בעתם ויתברכו לנו גשמי שנה, ולכן יום הדין על המים הוא בחג הסוכות, שאז אנו במדריגה של ישיבה בצילא דמהמנותא ושאיבת רוח הקודש, ועי"ז מגיעים להכרה זו.

ח

**ועל** פי הדברים הללו נראה לבאר גם את ענין החג דשמיני עצרת, דהנה בסוכה מח, א אמרינן דשמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, ופירש"י לענין שאין יושבים בו בסוכה, ותמוה מאד דאטו מה שאין יושבים בו בסוכה הוא הגורם לחג, הרי גם בסתם יום חול ליכא מצות סוכה ואינו חג.

**ועוד** צ"ע, דהתרגום יונתן כאן (פרק כט פסוק לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כתב: ביומא תמינאה כנישין תהוון בחדוא מן מטילכון לבתיכון, והיינו דתכנסו בשמחה לבתיכם מן הסוכה, וצ"ע דמה שמחה יש בזה שיוצאים מן הסוכה ותו לא מקיימים מצות סוכה.

**והנראה** בזה, דבעצם חג שמיני עצרת הוא המשכו של חג הסוכות, שהרי לענין תשלומין מי שלא הקריב את קרבנות החג בחג יכול להקריבם בשמיני עצרת דהוא תשלומין דראשון, וא"כ כל החלות רגל בפני עצמו שיש לשמיני עצרת, הוא בזה דהוה חג הסוכות ללא צורך לסוכה.

**דכבר** נתבאר לעיל דמצות סוכה ענינה הוא לשבת בצילא דמהמנותא ולהמצא תחת צל השכינה, וכדי להיות במצב זה בעינן מקום מסויים להשראת השכינה, וזהו הענין של צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, דצריך לצאת



ואפ"ה משמע שהיו עושים שמחת תורה בשמיני עצרת בכל שנה, אלמא דבעיקרא דמילתא שמחת תורה קשור בשמיני עצרת.

**וכתבנו** שם דישנן שתי בחינות בלימוד התורה, אחת של "בתורתו יהגה", וכדאיתא בקידושין לב,א דת"ח שלמד תורה דיליה <sup>אוצר החכמה</sup> היא דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה, ולכן הרב יכול למחול על כבודו, וישנה עוד בחינה נוספת דכתיבא ברישיה דהך קרא "בתורת ה' חפצו", והיינו שהתורה שהיא נצחית נשארת היא בחפצא תורת ה' גם לאחר שניתנה לעם ישראל, ושאיפת האדם בלימוד התורה צריכה להיות לשם "תורת ה'" גם אם לא יצא מזה "ובתורתו יהגה".

**ושתי** בחינות אלו הם גדר הענין של שמחת התורה בשבועות ובשמיני עצרת, דחג השבועות הוא ענין נתינת התורה בבחינת "ובתורתו יהגה", וכדאמר רב יוסף בפסחים סח,ב דאי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, דכל הגדלות בתורה והתרוממות האדם למדריגות נשגבות ע"י עסק התורה, בא מכח זה שהתורה ניתנה לישראל בבחינת "ובתורתו יהגה" שע"ז התורה והאדם הם אחד.

**אבל** שמחת תורה בשמיני עצרת נתקנה על הבחינה הנוספת של "בתורת ה' חפצו", שהיא התורה הנצחית של קודם בריאת העולם ולעתיד לבוא, ואין בה ענין זה של "בתורתו יהגה" וכמו שהארכנו שם, ולכן תיקנו שמחה זו בשמיני עצרת דוקא, שהוא לאחר חג הסוכות במצב של בצילא דמהמנותא, ובו יכולים אנו לשמוח בשלמות מצד ה"בתורת ה' חפצו" של תורת ה' בלבד ללא ה"בתורתו יהגה".

מהטבע ומהחומריות ולהיות במצב של התפשטות הגשמיות, אבל בשמיני עצרת לאחר חג הסוכות כשכבר הגיע האדם למדריגה זו, יכול הוא להמשיך להסתופף בצל השכינה גם ללא שיהיה לו מקום מסויים לזה, ומדריגה זו של חג הסוכות בלא סוכה, היא הנותנת לשמיני עצרת חלות שם רגל בפני עצמו, וא"ש דברי רש"י.

**וזזהו** הביאור גם בדברי התרגום יונתן דכנישין תהוון בחדווא מן מטילכון, דאין לך שמחה גדולה מזו שהגיע למדריגת הסתופפות בצל השכינה גם בתוך הבית.

**ויש** לבאר לפי"ז גם את דברי רש"י (כמדבר פכ"ט, לו) על קרבנות שמיני עצרת, דהקב"ה אומר לישראל התעכבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה, כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד, עיי"ש, וצ"ב אמאי לא נאמר ד"ז על שאר החגים, ולפמש"נ י"ל דלאחר חג הסוכות כשמגיעים ישראל למדריגה של להסתופף בצל השכינה בכל מקום ובכל זמן, אז דוקא אומר הקב"ה לישראל קשה עלי פרידתכם התעכבו לי מעט עוד.

**ובזה** ביארנו לעיל בענין חג השבועות זמן מתן תורתנו, את דברי הזוה"ק בפ' פנחס על חג שמיני עצרת דנוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה, דאמאי קבעו עוד חג משום שמחת תורה, הרי החג והשמחה על נתינת התורה נקבע בחג השבועות, ואין לומר דהשמחה היא משום סיום התורה שמסיימים בכל שנה, שהרי במגילה כט,ב איתא דבמערבא היו מסיימים התורה בשלש שנים.